

COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitimin ebelik bölümü akademisyenlerinin duygusal emek ile tükenmişlik düzeylerine etkisinin incelenmesi

Investigation of the effect of distance education on the emotional labor and burnout levels of the academicians of the department of midwifery in the COVID-19 pandemic

Emine Serap Çağan¹, Sibel İçke²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebeklik Bölümü, Ağrı, Türkiye, 0000-0002-3261-0431, escagan@agri.edu.tr

²Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebeklik Bölümü, Mardin, Türkiye, 0000-0002-9580-3505, sibell.icke@gmail.com

ÖZ

Amaç: COVID-19 pandemisi dünya genelinde neredeyse tüm okul ve üniversitelerin kapanmasına neden olmuş, özellikle ebeklik gibi uygulamalı bölümleri büyük ölçüde etkilemiştir. Bu dönemde en çok etkilenen gruplardan biri de akademisyenlerdir. Bu çalışma ile COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitimin ebeklik bölümü akademisyenlerinin duygusal emek ile tükenmişlik düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırma kesitsel türdedir. Araştırma Ekim–Kasım 2021 tarihleri arasında Google forms üzerinden online veri toplama yöntemi ile gerçekleştirilmiş, akademisyenlere whatsapp grubu üzerinden ulaşılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden, online araştırma anket formunu eksiksiz dolduran 73 ebeklik bölümü akademisyenleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. **Bulgular:** Akademisyenlerin duygusal emek ölçeği puanı $60,60 \pm 9,63$, COVID-19 tükenmişlik ölçeği puanı ise $29,17 \pm 8,83$ 'dir. Çocuk sahibi olma durumu, mesleki deneyim süresi, kronik hastalık varlığı, COVID-19 geçirme durumu, uzaktan eğitimden memnuniyet durumu, öğrencilerin canlı derse katılım memnuniyeti gibi değişkenler ile ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmışken, akademisyenlerin yaş grubu, pandemi döneminde ders işleyişinin verimliliği konusunda düşünceleri ile COVID-19 tükenmişlik düzeyi puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Çalışma sonucunda COVID-19 pandemisinde ebeklik akademisyenlerin duygusal emek düzeylerinin yüksek olduğu, COVID-19 tükenmişlik düzeylerinin orta düzey olduğu saptanmıştır. COVID-19 pandemisinde akademisyenin duygusal emek ve tükenmişliğine odaklanan çalışma sayısı çok azdır. Elde ettiğimiz mevcut bulguların doğruluğu için daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

ABSTRACT

Objective: The COVID-19 pandemic has caused the closure of almost all schools and universities around the world, especially affecting applied departments such as midwifery, one of the most affected groups during this period is academics. In this study, it was aimed to examine the effect of distance education on the emotional labor and burnout levels of midwifery academicians in the COVID-19 pandemic. **Method:** The research is cross-sectional. The research was carried out by online data collection method on Google forms between October and November 2021, academics were reached via the WhatsApp group. The sample of the study consisted of 73 midwifery department academics who accepted to participate in the study and filled out the online research questionnaire completely. **Results:** The emotional labor scale score of the academicians was $60,60 \pm 9,63$, and the COVID-19 burnout scale score was $29,17 \pm 8,83$. While it was determined that there was no statistically significant difference between variables such as having a child, professional experience, presence of chronic disease, having COVID-19, satisfaction with distance education, students' satisfaction with participation in live lessons, and the mean score of the scale, the age group of the academicians during the pandemic period. It was determined that there was a statistically significant difference between their thoughts on the efficiency of their coursework and the mean score of the COVID-19 burnout level. **Conclusion:** As a result of the study, it was determined that the emotional labor levels of midwifery academicians were high in the COVID-19 pandemic, and the COVID-19 burnout levels were moderate. The number of studies focusing on the emotional labor and burnout of academicians in the COVID-19 pandemic is very few. More studies are needed for the accuracy of our current findings.

Anahtar Kelimeler:

COVID-19 Pandemisi, Ebeklik, Akademisyen, Duygusal emek, Tükenmişlik.

Key Words:

COVID-19 Pandemic, Midwifery, Academician, Emotional labor, Burnout.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebeklik Bölümü, Ağrı, Türkiye, 0000-0002-3261-0431, escagan@agri.edu.tr.

DOI:

10.52880/sagakaderg.1159666

Gönderme Tarihi/Received Date:

09.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted Date:

11.01.2023

Yayımlanma Tarihi/Published Online:

01.03.2023

GİRİŞ

Dünyayı etkisi altına alan pandemi nedeniyle yaşanan beklenmedik olaylar ve salgının seyri tam olarak bilinmemesi birçok kurumu etkilediği gibi, eğitim kurumlarını da fazlasıyla etkilemiştir (1,2). Yüksek bulaş ihtimali ve semptom vermeyen bulaşın yanı sıra yeni duyulan bir virüs hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması COVID-19 vakalarının artmasına neden olmuştur. Bu durum COVID-19 pandemi sürecinin özellikle ilk zamanlarında, çok sayıda öğrenci ve bireyle iletişim ve etkileşim halindeki akademisyenlerde baskı ve bulaş riski dramatik bir şekilde artırmıştır (3-5). Bu durumda, akademik personel başta olmak üzere, eğitimcilerin zihinsel yorgunluğu ciddi şekilde artmıştır (5). COVID-19 pandemisi dünya genelinde görülmekle beraber neredeyse tüm okul ve üniversitelerin kapanmasına neden olmuş, eğitim pratik ve programlarını büyük ölçüde etkilemiştir (2). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)'nun "COVID-19 Eğitim Müdahalesi" başlıklı yazısında dünya genelinde 1.5 milyardan fazla öğrenci ve gencin, COVID-19 salgını nedeniyle okul ve üniversitelerin kapanmasından etkilendiği ve etkilenmekte olduğu ve aynı zamanda COVID-19 pandemisinin büyük bir eğitim krizine neden olduğu belirtilmiştir (6).

Pandemi döneminde eğitime online devam edilmesi nedeniyle geleneksel eğitim yöntemleri artık uygulanmadığı için akademisyenler yeni teknolojileri öğrenmek ve yeni eğitim yöntemlerini kullanmak zorunda kalmışlardır. Eğitimin tüm sektörlerinde olduğu gibi, ebelik eğitimi de Avrupa genelinde hükümetler tarafından uygulanan karantina önlemlerinden büyük ölçüde etkilenmiştir (7). Sağlık hizmetlerindeki yüz yüze eğitim oturumları ve diğer mesleki gelişim faaliyetleri iptal edildiğinden veya kısıtlandığından, pandemi sırasında ebelik eğitimcilerinin günlük çalışmaları önemli ölçüde etkilenmiştir (8). Bu durumda özellikle klinik uygulamalı derslerin yürütülmesi sürecinde öğrencilerin değerlendirilmesi açısından eğitimciler için oldukça zorlayıcı olmuştur (7). Pandemi sürecinde akademisyenlerin bir başka sorunu da araştırma projelerinde yaşadıkları gecikmeler olmuştur (9). Ayrıca okulların kapanması ve çocukların evde kalma zorunluluğu nedeniyle çocuk sahibi akademisyenlerin çocuk bakım yükü artış göstermiştir. Tüm bu faktörler akademisyenler arasında psikolojik yorgunluk ve zihinsel problemlere neden olmuştur (9). Duygusal emek, iş rolünün bir parçası olarak kişinin duygularının ve duygusal görüntülerinin düzenlenmesini ifade etmektedir ve çalışanın hem kendine ilişkin belirli sosyal algıları hem de belirli bir kişilerarası iletişimi teşvik etmek için davranışlarını kasıtlı olarak başkalarına

yönlendirmeye çalıştığına ortaya çıkar (10). Eğitimlik meslekleri diğer mesleklerden farklı olarak, farklılaşan duyguların kullanılmasını gerektiren meslektir ve duygusal iş talepleri -öğrenciler, ebeveynler ve meslektaşları ile olan etkileşimlerinde- işyerinde uygun duygusal ifadeleri sağlamak için büyük çaba göstermelerini gerektirir. (11,12). Bu nedenle eğitimler için duygusal emek başlı başına önemlidir (12). Pandemi döneminde akademik yaşam içinde, özellikle eğitimin hızla çevrimiçi ve uzaktan öğretim modlarına geçmesi nedeniyle, öğrencileri desteklemek için duygusal emek gerekli olmuştur (13). COVID-19, eğitimcilerin duygusal emek gereksinimlerini vurgulamış, öğretme ve tükenmişlik yaşama ile ilgili zorlukları gündeme getirmiştir (14). Bu nedenle pandemi döneminde akademik personelin ve öğretmenlerin duygusal emeğiyle ilgili yapılan çalışmalar gittikçe artmıştır. Çalışmalar özellikle duygusal emek ile öğretmen tükenmişliği arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır (15). COVID-19 salgını ve çevrimiçi öğretime geçiş, eğitimde büyük değişiklikler olmuştur ve dünya çapında öğretmenleri ve öğrencileri duygusal olarak etkilemiştir (15). Ayrıca COVID-19 salgınıyla geçen bir yıl içinde, akademik bilimsel iş gücünün çoğu tükenmişlik durumu ile de yüz yüze kalmıştır (16). Yükseköğretimde tükenmişlik sadece akademisyenlerin yaşamını etkilemekle kalmamakla birlikte, aynı zamanda eğitimin niteliğini, öğrencilerle olan etkileşimi ve toplumu potansiyel olarak etkileyebileceği için önemli bir konudur. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarının tükenmişlik probleminin farkında olarak, yapısal düzenlemeler ve çeşitli yardım olanakları ile personel ve öğrenci mümkün olduğunca desteklenmelidir. Bu çalışma ile COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitimin ebelik bölümü akademisyenlerinin duygusal emek ile tükenmişlik düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Kesitsel türde bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Çalışma Ekim – Kasım 2021 tarihleri arasında Google forms üzerinden online veri toplama yöntemi ile gerçekleştirilmiş, akademisyenlere sosyal medya ve whatsapp grubu üzerinden ulaşılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Türkiye’de yer alan devlet/ vakıf/özel üniversitelerinin ebelik bölümünde görev alan alanında yetkin ders verme yetkisi bulunan tüm akademisyenler (Prof., Doç., Dr. Öğr. Üyesi, Öğr.Gör., Arş.Gör.Dr.) araştırmanın evrenini oluşturmuştur (N:325). Araştırmada örneklem seçme yöntemine gidilmemiş, tüm ebelik bölümü akademisyenlerine ulaşılmaması hedeflenmiştir. Belirlenen

tarihler arasında çalışmaya katılmayı kabul eden, online araştırma anket formunu eksiksiz dolduran ebelik bölümü akademisyenleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur (n:73).

Veri Toplama Araçları: Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan “Sosyo-Demografik Özellikler Tanıtım Formu”, Basım ve Beğenirbaş tarafından 2012 yılında geliştirilmiş “Duygusal Emek Ölçeği” ve Yıldırım ve Solmaz tarafından 2020 yılında geliştirilmiş “COVID-19 Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeklerin çalışmada kullanılabilmesi için ölçekleri geliştiren ve Türkçeye uyarlayan yazarlardan yazılı onay alınmıştır.

Sosyo-Demografik Özellikler Tanıtım Formu: Araştırmacılar tarafından akademisyenlerin sosyo-demografik bilgilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen form kişisel, ailevi ve mesleki bilgilere ve uzaktan eğitim sürecine yönelik 26 sorudan oluşmaktadır.

Duygusal Emek Ölçeği: Diefendorff ve arkadaşları (2005) tarafından, Grandey (2003) ve Kruml ve Geddes’in (2000) duygusal emek ölçeklerinin bazı maddelerinin alınarak uyarlanması ve bazı maddelerin ise geliştirilmesiyle oluşturulmuş bir ölçektir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Basım ve Beğenirbaş tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, yüzeysel rol yapma, derinden rol yapma ve doğal duygular olmak üzere üç boyutu içermektedir. Katılımcılar ölçek maddelerini beşli Likert Ölçeği yardımıyla değerlendirmişlerdir (1=Hiçbir Zaman, 5= Her Zaman). Ölçekte yüzeysel rol yapma 6, derinden rol yapma 4 ve doğal davranışlar ise 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlığı; yüzeysel rol yapma boyutu için $\alpha=0,92$, derinden rol yapma boyutu için $\alpha=0,85$ ve doğal duygular için ise $\alpha=0,83$ olarak bulunmuştur (17). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,85 olarak hesaplanmıştır.

COVID-19 Tükenmişlik Ölçeği: COVID-19 Tükenmişlik Ölçeği Yıldırım ve Solmaz tarafından 2020 yılında geliştirilmiştir. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır ve Burnout Measure-Kısa versiyondan uyarlanmıştır. Ölçek maddeleri beşli likert tipindedir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 10 maksimum puan ise 50’dir. Ölçekten alınan yüksek puan COVID-19 ile ilgili tükenmişlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yıldırım ve Solmaz’ın çalışmalarında ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,92 olarak hesaplanmıştır (18). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,95 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması: Veriler Ekim– Kasım 2021 tarihleri arasında web tabanlı veri toplama yöntemi, Google Forms uygulaması üzerinden çevrimiçi anket yöntemi kullanılarak kartopu yöntemi ile toplanmıştır.

Katılımcılardan anket formuna başlamadan önce Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formunu okuyarak “Okudum ve araştırmaya katılmayı kabul ediyorum” sekmesini tıklamaları istenmiş ve bu sekmeyi onaylayan katılımcılar soruları yanıtlayabilmiştir. Sorulara eksik yanıt veren akademisyenler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırma için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı’ndan onay alınmıştır (Sayı: E-95531838-050.99-23089). Ayrıca, çalışmaya katılmayı kabul eden akademisyenlerden onam alınmıştır. Araştırma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yürütülmüştür.

Verilerin Analizi: Araştırmadan elde edilen verilerin analizi IBM SPSS Statistics AMOS 22.0 paket programı kullanılarak uygulanmıştır. Verilerinin analizinde akademisyenlerin sosyo-demografik özellikleri sayı yüzde dağılımı ile akademisyenlerin duygusal emek ve tükenmişlik düzeyi, etkileyen faktörler arasındaki ilişki ise bağımsız gruplarda t testi ve ANOVA (Duygusal Emek Ölçeği), Kruskal Wallis, Mann Whitney U (COVID-19 Tükenmişlik Ölçeği) ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırmada örneklem seçme yöntemine gidilmemiş, tüm ebelik bölümü akademisyenlerine ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmanın verilerinin online toplanması ve akademisyenlerin iş yoğunluğundan dolayı çalışmaya zaman ayırmak istememesi nedeniyle yeterli katılımcı sayısına ulaşamama araştırmanın en önemli sınırlılığını oluşturmuştur.

BULGULAR

Çalışmaya 73 akademisyen katılmıştır. Akademisyenlerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; yaş ortalaması $40,50 \pm 7,73$ (min:25, max: 63) ve % 67’si 36 yaş ve üzerindedir, %72,6’sı evli ve %59,9’u çocuk sahibidir. %20,5’inin kronik hastalığı bulunmaktadır (Hipotiroidi:%26,7, Hipertansiyon %20,0, Meme kanseri %20,0). Akademisyenlerin mesleki özellikleri incelendiğinde; %89,0’u devlet üniversitelerinde ve %56,2’si Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Akademisyenlerin %58,9’unun 11 yıl ve üzerinde akademik mesleki deneyimi bulunmaktadır ve tamamı akademisyenliği isteyerek tercih ettiklerini ve %90,4’ü mesleki tercih konusunda pişmanlık duymadıklarını belirtmişlerdir.

Akademisyenlerin pandemi sürecine yönelik özellikleri ve görüşleri değerlendirildiğinde, %26,0’sı COVID-19 geçirdiğini ve COVID-19 geçirenlerin %52,6’sı hastalık sürecinde yeterince dinlenemediğini belirtmiştir. İş yükünün pandemi sürecinde etkilenme durumu sorulduğunda, %65,8’i pandemi döneminde iş yükünün

Tablo 1. Akademisyenlerin Sosyo- Demografik ve Mesleki Özellikleri

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
35 yaş ve altı	24	37,9
36 yaş ve üzeri	49	67,1
Medeni durum		
Bekar	13	17,8
Evli	53	72,6
Ayrılmış	7	9,6
Çocuk varlığı		
Var	43	58,9
Yok	30	41,1
Kronik Hastalık		
Var	15	20,5
Yok	58	79,5
Çalışılan Kurum Özelliği		
Devlet	65	89,0
Vakıf	8	11,0
Akademik Unvan		
Öğretim Görevlisi	9	12,3
Doktor	6	8,2
Dr. Öğr. Üyesi	41	56,2
Doçent	12	16,4
Profesör	5	6,8
Mesleki Deneyim (Yıl)		
10 yıl ve altı	30	41,1
11 yıl ve üzeri	43	58,9
Mesleki Tercih Konusunda Pışmanlık Duyma		
Evet	3	4,1
Hayır	66	90,4
Bir fikrim yok	4	5,5
Toplam	73	100

arttığını ve %60,3'ü bu dönemde ailesi ile yeterince vakit geçirmediğini belirtmiştir (Tablo 2).

Akademisyenlerin pandemi sürecinde eğitime ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, %69,9'u pandemi döneminde uzaktan eğitimden memnun olmadığını, memnun olmama nedenlerinin ise %58,8 oranında öğrencilerle etkileşim kuramama nedeniyle olduğunu belirtmiştir. Akademisyenlerin %78,1'i uzaktan eğitim ile ders işleyiş konusunda verimliliğin düştüğünü ifade etmiştir. Ders işleme sürecinde teknoloji kullanımı ve konu ile ilgili görsele ulaşma konusunda, akademisyenlerin %80,8'i teknolojiyi kullanabildiğini ve %83,6'sı yeterli görsele ulaşabildiğini belirtmiş, %69'u öğrencilerin canlı derse katılım düzeyinden memnun olmadığını ve %87,7'si uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin adil değerlendirilmediğini ifade etmiştir. Akademisyenlere eğitim tercihleri sorulduğunda %63,0'ü yüz yüze eğitimi tercih ettiğini, %94,5'i de yüz yüze eğitimi onayladığını belirtmiştir (Tablo 3).

Akademisyenlerin ölçek puanları değerlendirildiğinde, duygusal emek ölçeği puan toplamı $60,60 \pm 9,63$ (min:25,

max:65), COVID-19 tükenmişlik ölçeği puan toplamı ise $29,17 \pm 8,83$ (min:10, max:49) olarak saptanmıştır. Yapılan korelasyon analizi ile ölçek puan ortalamalarının birbirleri ile ilişkilerini incelediğimizde; duygusal emek ölçek puanı ve COVID-19 tükenmişlik ölçek puan ortalaması arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p:0,02$, $r=,267$) (Tablo 4).

Akademisyenlerin sosyo-demografik özellikleri ve pandemi sürecine yönelik görüşleri ve ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, çocuk sahibi olma durumu, mesleki deneyim süresi, kronik hastalık varlığı, COVID-19 geçirme durumu, uzaktan eğitimden memnuniyet durumu, öğrencilerin canlı derse katılım memnuniyeti gibi değişkenler ile ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Ancak akademisyenlerin yaş grubu, pandemi döneminde ders işleyişinin verimliliği konusunda düşünceleri ile COVID-19 tükenmişlik düzeyi puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$) (Tablo 5).

Tablo 2. Akademisyenlerin COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Özellikleri ve Görüşleri

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
COVID-19 geçirme durumu		
Evet	19	26,0
Hayır	54	74,0
COVID-19 sürecinde yeterince dinlenme durumu		
Evet	10	52,6
Hayır	9	47,4
COVID-19 pandemisinde iş yükünde değişiklik		
İş yükünde artma	48	65,8
İş yükünde değişiklik olmama	17	23,3
İş yükünde azalma	8	11,0
Aile ve sosyal hayata yeterli zaman ayırma durumu		
Evet	29	39,7
Hayır	44	60,3
Toplam	73	100

Tablo 3. Akademisyenlerin COVID-19 Pandemi Sürecinde Eğitime İlişkin Görüşleri

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Uzaktan eğitimden memnuniyet durumu		
Evet	22	30,1
Hayır	51	69,9
Uzaktan eğitimden memnun olmama nedeni		
Öğrencilerle etkileşim kuramama	30	58,8
Uygulamalı derslerin yürütülmesinde yaşanan zorluklar	13	25,5
Verimsizlik	8	15,7
Ders işleyişinin verimliliği		
Değişen bir şey olmadı	16	21,9
Verimlilik düştü	57	78,1
Teknoloji Kullanımı		
Evet	59	80,8
Kısmen	14	19,2
Ders konularında yeterli görsele ulaşma		
Evet	61	83,6
Hayır	12	16,4
Öğrencilerin canlı derse katılım memnuniyeti		
Evet	22	30,1
Hayır	51	69,9
Öğrencilerin adil değerlendirilmesi		
Evet	9	12,3
Hayır	64	87,7
Eğitim şekli tercihi		
Yüz yüze	46	63,0
Hibrit	26	35,6
Uzaktan	1	1,4
Yüz yüze eğitimi onaylama		
Evet	69	94,5
Hayır	4	5,5
Toplam	73	100

Tablo 4. Akademisyenlerin Duygusal Emek Ölçeği ve COVID-19 Tükenmişlik Ölçeği Toplam Puanları

Ölçekler	Sayı (n)	X ±SS	min	max
Duygusal Emek Ölçeği	73	60,60±9,63	25	65
COVID-19 Tükenmişlik Ölçeği	73	29,17 ±8,83	10	49

Tablo 5. Akademisyenlerin Sosyo-Demografik Özellikleri ve COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Görüşleri ve Ölçek Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Sayı	Ort± SS	Ort ± SS
Yaş grubu			
35 yaş ve altı	24	42,45±9,29	32,50±6,98
36 yaş ve üzeri	49	39,69±9,76	27,55±9,24
t ve p değeri		t:1,154 p: 0,252	t:2,316 p:0,023
Çocuk sahibi olma durumu			
Evet	43	41,00±10,01	28,83±9,09
Hayır	30	40,03±9,20	29,66±8,57
t ve p değeri		t:0,419 p: 0,676	t:-0,392 p: 0,696
Mesleki deneyim süresi			
10 yıl ve altı	30	42,13±10,19	31,43±10,06
11 yıl ve üzeri	43	39,59 ±9,20	27,60±7,59
t ve p değeri		t:1,136 p: 0,260	t:1,853 p: 0,068
Kronik hastalık varlığı			
Var	15	43,13±10,06	29,46±8,09
Yok	58	39,94±9,35	29,10±9,07
t ve p değeri		t:1,143 p: 0,257	t:0,141 p: 0,888
COVID-19 geçirme durumu			
Evet	19	42,47±8,78	30,84±7,55
Hayır	54	39,94±9,91	28,59±9,23
t ve p değeri		t:0,984 p: 0,329	t:0,954 p: 0,343
Uzaktan eğitimden memnuniyet durumu			
Evet	22	39,59±11,68	26,13±8,91
Hayır	51	41,03±8,70	30,49±8,54
t ve p değeri		t: -0,586 p: 0,559	t:-1,971 p: 0,053
Ders işleyişinin verimliliği			
Değişen bir şey olmadı	16	39,25±10,77	25,31±9,27
Verimlilik düştü	57	40,98±9,36	30,26±8,47
t ve p değeri		t: -0,633 p: 0,529	t:-2,023 p: 0,047
Öğrencilerin canlı derse katılım memnuniyeti			
Evet	22	39,72±12,29	28,00±11,73
Hayır	51	40,98±8,35	29,68±7,31
t ve p değeri		t: -0,507 p: 0,614	t: -0,746 p: 0,458

TARTIŞMA

COVID-19 pandemisinin ülkenin kalkınması için nitelikli insan gücünü yetiştirmeye hizmet etmesi açısından büyük öneme sahip olan başta üniversiteler olmak üzere, eğitim sistemleri üzerinde birçok olumsuz etkisi olmuştur (5, 19-21). Tüm dünyada 2019 yılından beri büyük bir karmaşaya neden olan COVID-19 pandemisi, yükseköğretim kurumlarında da ciddi bir belirsizliğe neden olmuştur ve bu belirsizlikten en çok etkilenen gruplardan biri de akademisyenler olmuştur (20, 21). Tükenmişlik konusu klinik hemşirelik ve ebelik uygulamalarında geniş çapta çalışılmış, ancak hemşirelik ve ebelik eğitimi veren öğretim üyelerinde oldukça az ilgi görmüştür (22). COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitimin ebelik bölümü akademisyenlerinin duygusal emek ile tükenmişlik düzeylerine etkisinin incelenmesini amaçladığımız çalışmada akademisyenlerin duygusal emek ölçeği puan ortalaması 60,60±9,63, COVID-19 tükenmişlik ölçeği puan ortalaması ise 29,17±8,83 olarak saptanmıştır ve akademisyenlerin orta düzey bir tükenmişlik puanına sahip oldukları tespit edilmiştir. Sánchez-Pujalte ve ark. da (2021) çalışmalarında öğretmenlerin yüksek düzeyde tükenmişliğe sahip olduğunu belirtmiştir (23). Pressley (2021) çalışmasında öğretmenlerin tükenmişlik puan ortalamalarının 24,85±7,47 olduğunu ve yüksek düzeyde tükenmişliğe sahip olduklarını belirtmiştir (24). Doghonadze (2021) diğer çalışmalara benzer şekilde öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin pandemi döneminde arttığını (Pandemi öncesi: 3,8-Pandemi sonrası: 5,5) belirtmiştir (25). Sacco ve Kelly (2021) diğer çalışmaların aksine hemşirelik fakültesi akademik personelinde yüksek düzeyde tükenmişlik saptanmadığını, fakat COVID-19 pandemisinin hem fakülte hem de öğrencilerin duygusal refahını etkilediğini belirtmiştir (26). Alsaggaf ve ark. (2022) pandeminin dış hekimliği akademik personel tükenmişlik düzeyine etkisini inceledikleri çalışmada akademik personelin tükenmişlik düzeyinin %44,9 olduğunu belirtmiştir (27). Akademisyenlerin duygusal emeği açısından pandeminin etkileri incelendiğinde ise Auger ve arkadaşları (2021) çalışmalarında öğretmenlerin duygusal emek düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir (28). Grace (2021) “Yüksek öğretimde fakülte duygularını, duygusal emeği ve öğretimi keşfetmek” adlı tez çalışmasında kadın öğretimin üyelerinin, öğrencilerin hikayelerinin doğası gereği veya öğrencilerin problemleri davranışlarından dolayı öğrencilerle duygusal emek vermelerini gerektiren sık etkileşimler yaşadıklarını belirtmiştir (29). Çalışmada yapılan korelasyon analizi sonucunda; duygusal emek ölçek puanı ve COVID-19 tükenmişlik ölçek puan ortalaması arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır (p:0,02, r= ,267). Zaretsky ve Katz (2019)’ın çalışmasında tükenmişlik düzeyi yüksek

olan öğretmenlerin, tükenmişlik düzeyi düşük olan öğretmenler ile karşılaştırıldığında duygusal emek alt boyutlarından biri olan “yüzeysel rol yapma”nın anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, aynı çalışmada tükenmişlik düzeyi düşük ve yüksek olan öğretmenler arasında duygusal emek ölçeğinin alt boyutlarından biri olan “gerçek duygular” arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (30). Kahlon (2021)’un COVID-19’da öğretmenlerde duygusal emek, psikolojik distres, tükenmişlik ve dayanıklılığın incelendiği çalışmasında, duygusal emek boyutlarından biri olan “yüzeysel rol yapma” ile tükenmişlik boyutlarından biri olan “duyarsızlaşma” arasında pozitif ilişki (korelasyon) olduğu, ancak şaşırtıcı bir şekilde yüzeysel rol yapan öğretmenlerin, tükenmişliğin alt boyutlarından biri olan “kişisel başarı”larının yüksek olduğu ve tersinin de geçerli olduğu sonucuna varılmıştır (10). Çalışmamızda literatüre benzer şekilde pandemi döneminde akademisyenlerin duygusal emek ve tükenmişlik düzeyleri yüksek saptanmıştır.

Tükenmişliği ve duygusal emeği etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda yaş, cinsiyet, yüksek öğrenci sayısı, yetersiz personel, fazla iş yükü, akademik dışı işler, uyku ve egzersiz eksikliği gibi faktörlerin akademik personelin tükenmişliğini etkilediği bildirilmektedir (22,31). Çalışmada yaş ve ders işleyişinin verimliliği ile tükenmişlik düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yaş grubu 35 ve altı olanların, yaş grubu 36 ve üstü olanlara göre COVID-19 tükenmişlik puanları daha yüksek çıkmıştır. Sánchez-Pujalte ve arkadaşlarının (2021) yaptıkları çalışmada yaşı daha büyük ve çalışma yılı daha fazla olan öğretmenlerde tükenmişlik düzeyi daha düşük saptanmıştır (23). Čopková (2021)’nin çalışmasında ise, çalışma süresi ve yaş ile tükenmişlik boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (32). Alsaggaf ve ark. (2022) çalışmalarında yaş ve cinsiyetin tükenmişliği etkileyen faktörler arasında olduğunu ve kadın akademisyenlerin erkek akademisyenlere göre daha fazla tükenmişlik yaşadıklarını belirtmiştir (27). Çalışmada duygusal emek ölçek puanı ile sosyo-demografik değişkenlerin ilişkisi incelendiğinde ise, ebelik akademisyenlerinde duygusal emek ölçek puanı ve değişkenler arasında bir fark olmadığı saptanmıştır. Çalışmamızın aksine Auger ve ark. (2021) cinsiyetin duygusal emek düzeyinde etkili faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir (28). Kemalioğlu (2022) da tez çalışmasında mesleki çalışma yılının duygusal emeği etkileyen faktörlerden biri olduğunu ve olumsuz duygular yaşanmasına neden olduğunu belirtmiştir (15). Rinfret ve ark. (2022) da kişisel duyguları yönetmek için önemli bağımsız değişkenin katılımının iş unvanı olduğunu, bunun dışında cinsiyetin de etkili olduğunu belirtmişlerdir (14). Grace de (2021) cinsiyetin duygusal emeği etkileyen

faktörlerden biri olduğunu kadın öğretim üyelerinin, erkek öğretim üyelerine kıyasla, öğretirken yanlış bir şey söyleme konusunda daha endişeli olduğunu, iş beklentileri ve başarı standartlarının daha net olmasını istediklerini ve gözden geçirme sürecinde daha fazla şeffaflık istediklerini belirtmiştir (29).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretim üyeleri arasındaki tükenmişlik, fiziksel, bilişsel ve duygusal işleyişi etkilemekte ve olumsuz sosyo-ekonomik sonuçlara neden olmaktadır. COVID-19 pandemisinden önce, öğretim üyeleri zaten duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı eksikliği ile karakterize edilen yüksek düzeyde tükenmişlik ifade ederlerken, pandemi ile bu durum oldukça artış göstermiştir. Eğitim başlı başına duygusal bir emektir. Uzaktan eğitim sistemine geçilmesi, yeni eğitim sisteminin dijital ortamda gerçekleşmesi, akademisyenlerin ve öğrencilerin bu sürece adaptasyonu ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Eğitimin aksamaması için mümkün oldukça ders materyallerin sanal ortama uyumunun sağlanmaya çalışılması, derslere önden hazırlık yapılması, ders esnasında öğrenciler ile etkileşimin sınırlı ya da olmaması, öğrencilerin derslere katılımlarının az olması akademisyenlerin duygusal emek düzeyini arttırmış ve tükenmişlik duygusu yaşamalarına neden olmuştur. Çalışma sonucunda COVID-19 pandemisinde ebelik bölümü akademisyenlerinin duygusal emek düzeylerinin yüksek olduğu, COVID-19 tükenmişlik düzeylerinin orta düzey olduğu saptanmıştır. Literatüre baktığımızda pandemide akademisyenin duygusal emek ve tükenmişliğine odaklanan çok az sayıda çalışma mevcuttur. Dolayısıyla, elde ettiğimiz mevcut bulguların doğruluğu için tüm akademisyenleri kapsayacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Genç, S.Z., Engin, G., Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 41: 134-158.
2. Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6(2), 11-53.
3. Hu, D., Kong, Y., Li, W., Han, Q., Zhang, X., & Zhu, L. X. (2020). Frontline nurses’ burnout, anxiety, depression, and fear statuses and their associated factors during the COVID-19 outbreak in Wuhan, China: A largescale cross-sectional study. EClinicalMedicine, 24:100424.
4. Li, Q., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., & Tong, Y. (2020). Early transmission dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus-infected pneumonia. N. Engl. J. Med., 382, 1199–1207.
5. Koyuncuoğlu, Ö. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarında Tükenmişlik. Serüven Yayınevi, İzmir.

6. UNESCO (2021). Global Education Coalition. Erişim tarihi: 14.09.2021. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition> adresinden erişildi.
7. Luyben, A., Fleming, V., & Vermeulen, J. (2020). Midwifery education in COVID-19-time: Challenges and opportunities. Midwifery, 89, 102776.
8. Wynter, K., Holton, S., Considine, J., Hutchinson, A. M., Munt, R., Williams, R., et al. (2022). The impact of the COVID-19 pandemic on Australian hospital-based nursing and midwifery educators. Collegian, 29(3), 271-280.
9. Ghasemi, F., Zarei, M., Heidari Moghadam, R., & Hosseini, S. M. (2021). Exploring unprecedented problems of academicians during the COVID 19 pandemic and their relationships with fatigue and mental health. Gene Reports, 23, 101098.
10. Kahlon, J.K. (2021). Covid 19: To study, Emotional labor psychological distress, burnout & resilience in teachers. International Journal of Research Publication and Reviews, 2(10): 66-72.
11. Tunguz, S. (2016). In the eye of the beholder: Emotional labor in academia varies with tenure and gender. Studies in Higher Education, 41(1), 3-20.
12. Yin, H., Huang, S., & Chen, G. (2019). The relationships between teachers’ emotional labor and their burnout and satisfaction: A meta-analytic review. Educational Research Review, 28, 100283.
13. Newcomb, M. (2021). The emotional labour of academia in the time of a pandemic: A feminist reflection. Qualitative Social Work, 20(1-2), 639-644.
14. Rinfret, S. R., McCandless, S., & Grewell, C. (2022). Emotional labor & COVID-19: MPA program director perspectives. Journal of Public Affairs Education, 1-18.
15. Kemaloğlu, N. (2022). Efl Instructors’ emotions And Emotional Labor Strategies During The Covid-19 Pandemic In Turkey (Master’s thesis, Middle East Technical University).
16. Mitchell, R. (2020). On the Verge of Burnout: Covid-19’s impact on faculty wellbeing and career plans. Erişim tarihi: 24.04.2021. https://connect.chronicle.com/rs/931-EKA-218/images/Covid%26FacultyCareerPaths_Fidelity_ResearchBrief_v3%20%281%29.pdf adresinden erişildi.
17. Basım, H. N., & Beğenirbaş, M. (2012). Çalışma yaşamında duygusal emek: Bir ölçek uyarlama çalışması. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 19(1), 77-90.
18. Yıldırım, M., & Solmaz, F. (2022). COVID-19 burnout, COVID-19 stress and resilience: Initial psychometric properties of COVID-19 Burnout Scale. Death Studies, 46(3), 524-532.
19. Koyuncuoğlu, Ö. (2020). Yükseköğretimde Yeni Normalleşme Senaryoları ve Önerileri. Turkish Studies, 15(6), 635-662.
20. Erol, İ., Çayak, S. (2022). Yükseköğretimde belirsizlik: Covid-19 pandemisi sürecinde ve sonrasında yeni dünya düzeninde akademisyen olmak. Yükseköğretim Dergisi, 12(1), 122-142.
21. Marinoni, G., Van’t Land, H., Jensen, T. (2020). The impact of Covid-19 on higher education around the world. IAU Global Survey Report, International Association of Universities. France.
22. Thomas, C. M., Bantz, D. L., & McIntosh, C. E. (2019). Nurse faculty burnout and strategies to avoid it. Teaching and Learning in Nursing, 14(2), 111-116.
23. Sánchez-Pujalte, L., Mateu, D.N., Etchezahar, E., Gómez Yepes, T. (2021). Teachers’ Burnout during COVID-19 pandemic in Spain: Trait emotional intelligence and socioemotional competencies. Sustainability, 13, 7259.
24. Pressley, T. (2021). Factors contributing to teacher burnout during COVID-19. Educational Researcher, 50(5), 325-327.
25. Doghonadze, N. (2021). Teacher burnout and COVID-19 pandemic. IRCELT-2021, 250.
26. Sacco, T. L., & Kelly, M. M. (2021). Nursing faculty experiences during the COVID-19 pandemic response. Nursing Education Perspectives, 42(5), 285.

27. Alsaggaf, A. U., Bustani, M., Abid, M., Hakeem, F. F., & Abed, H. (2022). Burnout assessment among academic dental staff during COVID19: Data from Arab countries. *Journal of Dental Education*, 1-9.
28. Auger, G. A., & Formentin, M. J. (2021). This is depressing: The emotional labor of teaching during the pandemic spring 2020. *Journalism & Mass Communication Educator*, 76(4), 376-393.
29. Grace, S. (2021). Exploring Faculty Emotions, Emotional Labor, and Teaching in Higher Education: A Mixed-Method Approach (Doctoral dissertation, The University of Arizona).
30. Zaretsky, R., Katz, Y.J. (2019). The relationship between teachers' perceptions of emotional labor and teacher burnout and teachers' educational level. *Athens Journal of Education*, 6(2): 127-144.
31. Knapp, K. M., Venner, S., McNulty, J. P., & Rainford, L. A. (2022). The risk of burnout in academic radiographers during the COVID-19 pandemic. *Radiography*, 28(4), 1010-1015.
32. Čopková, R. (2021). The relationship between burnout syndrome and boreout syndrome of secondary school teachers during COVID-19. *Journal of Pedagogical Research*, 5(2), 138-151.